

El papu

(ALDC, III, 581. *El papu*)

L'«ésser fantàstic per a fer por a les criatures» coneix una gran varietat de noms pel fet de formar part del món infantil. Només hem cartografiat els mots que tenen un nombre important d'ocurrències; de tots ells oferim una classificació motivacional relacionada amb:

1) «ésser fantàstic o considerat lleig, dolent»: *bubota* 80 (*babota* 77, *mumerota* 185); *fantasma* [f.] 16, 22, 39, 48, 49, 86, 99, 159, 185, [m.] 34, 87, 164, sense gènere 171, *enfantasma* [f.] 43, *fastasma* [f.] 172, *faltasma* [f.] 167, *fantarma* [m. i f.] 118; *bruixa* 1, 75, 82, 101, 151, 157, 160, 163, *bruixot* 96; *duendo* «follet» 142, 144, 184 (← cast.); *dimoni* (var. *dimoni forquilla* 12); *orco* 85 (← it. < «infern, dimoni»); *iai* 83, 84 (var. *iai marranxo* 84); *marfanta* 141 «persona disfressada; dona dolenta»; *pobre* 6; *barbut* 167, 183, *home de la barba* 56; *home de les fandilles* 31 (dissimilació de *faldilles*); *home del greix* 90, *greixero* 163 (de *greix*); *sagineros* 141 (de *sagí*); *home* (o *tio*) *del sac*, on s'hi emporta les criatures (var. *ficar al sac* 105); *home del sarró* 119.

2) «animal, sovint agressiu», precedit de l'article: *bou* 56, 83, *drac* 31, 64, *llop* 2, 3, 6, 7, 10, 13, 16, 25, 27, 52, 58, 119, 122, 151, 162 (o *lobo* 158 ← cast.), *cabra montera* 176, *gat negre* 173, *gata maula* 173, *guilla* 8, 16, *rata* 38, 114, *lleó* 151, *gos* 147 (cf. al. *Wauwau* «lladruc del gos» i «papu»), *canot* 74, *serp* 38, *serpota* 74, *guisarapa* 23 (← *gusarapa* «animaló bosquetà, feréstec»), *marraco* (var. *samarraco* 125, *marreco* 111) < «animal monstruós de la processó de Corpus de Lleida», *papu* (var. *papus* [pl.] 103, 104, amb -u final en parlars occidentals, *papot* 102, *papo* 100, 109, *papa* 12, 19, 27, 33, 92, 96, *papau* 43), der. del llat. PAPPARE «menjar» encreuat amb un mot de creació expressiva infantil («cuca», «bestiola que fa mal»); *probonaro* 85 «licantrop».

3) «ofici poc considerat socialment o de caràcter repressiu»: *drapaire* 62, *pelleroaire* 2 (← «pellaire»), *parracaire* 37, *ramaniot* 2 (← a partir del fr. *ramoneur* «escura-xemeneies»); *agutzil* 31, 177 (← àr.), *sereno* 69, 129, 145, 148, 150, 151, 152, 177, *guàrdia civil* 16, 25, 54, 155, 165, *guàrdies* 22, *civils* 19, 31, 53, 150, *gendarmes* 4, 10, 14, *municipal* 80, 81, 183, *de la poli* 52, *policero* 155.

4) «ètnia»: *moro* (der. *moraco* 73, 78, 79, potser *morraco* 76, 77, 81, 82; perifràstic *moro Mussa* 167, 178), *marroquí* 148; *jueu* 90, 121, *judios* 155; *gitano* (var. *gitano en el sac* 66).

5) «personatge»: *Jepo* 95, *Pere* (o *Toni* 159) *Botero* 48, 49, 60, 167, *en Patutes* 32, *Fidel* 64, *na Maria Enganxa* 75 (var. *na Maria Ganxo* 77), *Butoni* 125, 132, 160, 161, 163, 170 (< *bu Toni*), *Meta* 103, *Malaventura* 150, 176, *la Mare Guilleuma* 55, *Pellarenques* 152.

6) «por»: (*home de la*) *por* 18, 20, 22, 23, 26, 30, 31, 39, 42, 49, 86, 112, 120, 179; *pou* «por» 16 (← oc.) 138.

7) «onomatopeia»: *babu* 70, *bubo* 126, 127, 186, 187 (var. *bobo* 167), *boboi* 85 (← sard); *boti* 135, 143, 145, 153 (var. *moti* 154), *boto* 129, *mamu* 181, *momo* 182 (var. *mumo* 190), *caco* 134, 139, *caconi* 137, 142, *coco* 127, 156, 188, *coconi* 130, 131, 136, 146.

8) «part del cos»: *barbeta roja* 118, *mà peluda* 78; *mostatxo* 162; *carassot* 110, de *carassa* més el suf. pejoratiu -ot.

Altres mots: *papa-rossolla* 180 (← cast. *paparrosolla*, der. de *papar* i *resollar* «roncar, rugir»); *babarroto* 85; *paterave* 85; *panto* 140, *moroti* 169, 175, *maroti* 169. Són mots normatius *papu*, des del *DG₁*, 1932, i *butoni*, des del *DIEC₁*, 1995.